עין משפט נר מצוה

ז א מיי׳ פ״ה מהלכות כלאים הל׳ יב טוש״ע י״ד סי׳ רצב:

ח ב ג מיי׳ פ״ע מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ כ סמג לאוין קמח טוש״ע י״ד סי׳ פח סעיף ג:

ט ד ה מיי׳ שם הל׳ כז סמג לאוין קמג טוש״ע י״ד סי׳ פט סעיף ב:

רבינו גרשום

נאכלת עם הזר על השלחן כהן שירצה אמר ליה אביי בשלמא אי אשמועינן חלת חוצה לארץ בארץ דאיכא למיגזר משום חלת הארץ דאורייתא ולא גזרינן איכא למשמע מינה אלא חו״ל משום דליכא למיגזר הוא אבל הכא אי שרית ליה לאסוקי עוף וגבינה אתי לאסוקי בשר וגבינה ומיכל בשר בחלב דאורייתא מתקיף לה רב ששת סוף סוף [ו]צונן בצונן הוא אמר אביי גזירה שמא יעלה באילפס רותח סוף סוף כלי שני הוא וכלי שני אינו מבשל אלא גזירה שמא יעלה באילפס ראשון: **מתני׳** [ז]העוף עולה עם הגבינה על השולחן ואינו נאכל דברי ב״ש וב״ה אומרים [ח]לא עולה ולא נאכל א״ר יוסי זו מקולי ב״ש ומחומרי ב״ה [ט]באיזה שולחן אמרו בשולחן שאוכל עליו אבל בשולחן שסודר עליו את התבשיל נותן זה בצד זה ואינו חושש: **גמ׳** רבי יוסי היינו ת״ק וכ״ת אכילה גופה איכא בינייהו דקאמר ת״ק בהעלאה קא מיפלגי באכילה לא פליגי ואמר ליה רבי יוסי אכילה גופה מקולי בית שמאי ומחומרי ב״ה [י]והתניא [יא]רבי יוסי אומר ששה דברים מקולי ב״ש ומחומרי ב״ה וזו אחת מהן עוף עולה עם הגבינה על השולחן ואינו נאכל דברי ב״ש וב״ה [יב]לא עולה ולא נאכל אלא [יג]הא קמשמע לן מאן תנא קמא רבי יוסי [יד]כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר [טו]ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי תנא אגרא חמוה דרבי אבא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן הוא תני לה והוא אמר לה [טז]בלא נטילת ידים ובלא קינוח הפה רב יצחק בריה דרב משרשיא איקלע לבי רב אשי אייתו ליה גבינה אכל אייתו ליה בשרא אכל ולא משא ידיה אמרי ליה והא תאני אגרא חמוה דרבי אבא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא אמר להו [יז]הני מילי בלילא אבל ביממא הא חזינא תניא בית שמאי אומרים מקנח ובית הלל אומרים מדיח מאי מקנח ומאי מדיח אילימא

מתקיף לה רב ששת. לא מצאנו קל וחמר יוסף מביו כלפי׳ בקונטרס: **רבי** יוסי היינו ת״ק. מצינו הלל [ב]היינו ת״ק דקאמר זה מחלוקת ב״ש וב״ה ואין זה סתמא ומ״כ מחלוקת דב״ש במקום בית הלל אינה משנה [יח]: **עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא.** תימה דהיכי פריך מגבינה אחר בשר מבשר אחר גבינה דרב יצחק גבינה ומ״כ בשר לחיל ולא דמי לומר דהכי פריך דבריית׳ לחגרא משמע עוף וגבינה נאכלין בפיקורין בלי נטילת ידים ובלא קינוח הפה אבל בשר בשר בעי נטילה וקינוח הפה והיכי דמי אי בשר אחרת תחלה אפילו בנטילה וקינוח לא סגי עד שעובה אחריתי כדאמר בסמוך אלא ודאי מגבינה תחלה [יט] והא דנקט הכא בשר וגבינה לא דק אלא גבינה ובשר לא ומגד דמזכיר בבריית׳ עוף תחלה נקט נמי הכא בשר תחלה ובבריית׳ נקט עוף תחלה דאפילו עוף תחלה נאכל בפיקורין ור״ת מפרש וכן הלכות גדולות דאכל בשר אסור לאכול גבינה היינו בלא נטילה וקינוח אבל בנטילה וקינוח אכל גבינה מותר לאכול בשר לף בלא נטילה וקינוח ומר עוקבא לאכול עד שעובה אחריתי היינו בלא נטילה וקינוח אי נמי מחמיר על עצמו היה ולפירושו קשה מאי פריך הכא ירק ול״ל לא יכיל עד שעובה אחריתי לפירושו לתענין נטילת ידים אין חילוק בין בשר תחלה לגבינה תחלה ולגבי קינוח יש חילוק והטעם דהגי שלא לאכול גבינה אחר בשר כלי ואפילו אחר עוף ואע״ג דאני מגרע עוף וגבינה נאכלין בפיקורין דמשמע עוף תחלה דילמא משום דסבר בשר עוף בחלב לאו דאוריית׳ הוא ועל קיימא לן הכי ומיהו קשה בבריית׳ דלגרע כמאן אי כרבי יוסי הגלילי הא לף לכתחלה אבי לבשל ולאכול זה עם זה כדאמר לקמן (דף קטז.) דבמקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב ואי כר״ע הוה ליה למיתני היה בהדי עוף ודוחק להעמידה כר״ש דאמרי העוף עולה ואינו נאכל ומיהו מאכלן גמי לרבי אלעזר בר׳ לדוק דתניא בתוספתא כר״ש אי גמי כר״ע ונקט עוף משום דסכיח והוא הדין היה דהכי גמי קאמר לעיל הא עוף מסור מדאורייתא כמאן דלית ליה כר״ע והוה ליה למינקט גמי חיה ור״ת מפרש טעמא לגרע משום דעוף אינו נדבק בידים ובשיניים ומניקיס:

אילימא

נאכלת. לכהן עם הזר ולא גזרינן דילמא שקיל זר מיניה ואכיל להו אכילה גופה לא מיתסרא כה אלא משום גזירת אכילת חלת הארץ: **לכל כהן שירצה.** אפילו לעס הארץ שאין משמרה כטהרה מה שאין כן בחלת הארץ לכתציב (דף נ:) לתת מנת כהן לזרים לכהנים לממזקים כתורת ה׳ ממזקים ים להם מנת ולא שאין מחזקין). דלמא

נאכלת עם הזר על השלחן וניתנת לכל כהן שירצה אמר ליה אביי בשלמא אי אשמועינן חלת חוצה לארץ בארץ דאיכא למיגזר משום חלת הארץ דאורייתא ולא גזרינן איכא למשמע מינה אלא חו״ל משום דליכא למיגזר הוא אבל הכא אי שרית ליה לאסוקי עוף וגבינה אתי לאסוקי בשר וגבינה ומיכל בשר בחלב דאורייתא מתקיף לה רב ששת סוף סוף [ו]צונן בצונן הוא אמר אביי גזירה שמא יעלה באילפס רותח סוף סוף כלי שני הוא וכלי שני אינו מבשל אלא גזירה שמא יעלה באילפס ראשון: **מתני׳ [ז]העוף עולה עם הגבינה על השולחן ואינו נאכל דברי ב״ש וב״ה אומרים [ח]לא עולה ולא נאכל א״ר יוסי זו מקולי ב״ש ומחומרי ב״ה [ט]באיזה שולחן אמרו בשולחן שאוכל עליו אבל בשולחן שסודר עליו את התבשיל נותן זה בצד זה ואינו חושש: **גמ׳** רבי יוסי היינו ת״ק וכ״ת אכילה גופה איכא בינייהו דקאמר ת״ק בהעלאה קא מיפלגי באכילה לא פליגי ואמר ליה רבי יוסי אכילה גופה מקולי בית שמאי ומחומרי ב״ה [י]והתניא [יא]רבי יוסי אומר ששה דברים מקולי ב״ש ומחומרי ב״ה וזו אחת מהן עוף עולה עם הגבינה על השולחן ואינו נאכל דברי ב״ש וב״ה [יב]לא עולה ולא נאכל אלא [יג]הא קמשמע לן מאן תנא קמא רבי יוסי [יד]כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר [טו]ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי תנא אגרא חמוה דרבי אבא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן הוא תני לה והוא אמר לה [טז]בלא נטילת ידים ובלא קינוח הפה רב יצחק בריה דרב משרשיא איקלע לבי רב אשי אייתו ליה גבינה אכל אייתו ליה בשרא אכל ולא משא ידיה אמרי ליה והא תאני אגרא חמוה דרבי אבא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא אמר להו [יז]הני מילי בלילא אבל ביממא הא חזינא תניא בית שמאי אומרים מקנח ובית הלל אומרים מדיח מאי מקנח ומאי מדיח אילימא**

מתקיף לה רב ששת. לא מצאנו קל וחמר מסברא מה מצינו לומר כאן יותר מבשר בחלב דאוריית׳ דאסור אפילו בכזית ואפילו בכדי אכילת פרס ואפילו בשאר בשר חוץ מבשר בהמה טהורה שאין לו עיקר בתורה ואפילו הכי מותר בעוף ובגבינה ואפילו בבשר בהמה טהורה שאין לו עיקר בתורה אלא מדברי סופרים וגזרו חלת חו״ל משום חלת הארץ שלא יזלזלו בה וחזינן דלא גזרינן דנאכלת עם הזר על השלחן הכא נמי אי עוף לא הוה אסור מדברי תורה אלא משום דגזרה דבשר בחלב לא גזרינן שלא יהא נאכל עם (הזר) [הגבינה] על השלחן. א״ל אביי אי אשמעי׳ חלת חוצה לארץ בארץ דהביאה מחו״ל בארץ ובארץ נאכלת עם הזר על השלחן דלא גזרינן גזירה לגזירה איכא למשמע מינה דאין גוזרין גזירה לגזירה אבל הכא בחו״ל דנאכלת עם הזר על השלחן ליכא למשמע דאין גוזרין גזירה לגזירה דהאי דנאכלת עם הזר על השלחן בחו״ל היינו משום דליכא למיגזר משום חלת הארץ בארץ דזו בארץ וזו בחו״ל: ה״נ דגזרינן. כלומר דגזרינן העלאה אטו אכילה: גזירה שמא יעלה באילפס ראשון. כלומר היכא דרותח באור: [ט] אבל אכיל לא. כלומר באכילה מודו ב״ש לב״ה דלא נאכל עם העוף באפיקורן כו׳. כשמפרש לקמן בלא קינוח הפה ובלא נט״י:

[ז] נלמה דל״ל עוף וגבינה נאכלין באפיקורן כו׳ כדמפרש לקמן וכו׳.

מסורת הש״ס

תורה אור השלם

1. וַיַּגֶּד הַדָּבָר לְמָרְדֳּכָי וַיַּגֶּד לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מָרְדֳּכָי׃

אסתר ב כב

הגהות מהר״ב רנשבורג

א] רש״י ד״ה כגלגל מי וכו׳ מיכל למשמע מינה למתני׳ נמי וכו׳ כל״ל: **ב]** תוס׳ ד״ה ר״י וכו׳ לף פריך היינו מ״ק. נ״ב היינו מצמה לנעיל:

מוסף רש״י

העוף עולה עם הגבינה על השולחן. שאוכל עליו מותר להניח בשר העוף אצל הגבינה, דקסבירי בית שמאי בשר עוף בחלב לאו בחלבי׳ אלא בשר בהמה טהורה, ולא גזרי אטו בשר בהמה טמאה. **ואינו נאכל.** עמו (שבת יג.).

אילימא ב"ש אומרים מקנח ולא בעי מדיח. פירש בקונטרס שהקינוח יפה מן ההדחה ולא הוזכר כאן הדחה וב"ה אומרים מדיח ולא בעי מקנח ולא סגי ליה בקינוח אלא מדיח במיס והוא עיקר ומינו לרוך קינוח וקשה לפירושו דלא הוה ליה למימר אלא בעי אלא מקנח ולא מדיח מדיח מדיח ולא מקנח ועוד אמאי דחיק לאסוקי דלא פליגי לימא דלצית שמאי עדיף קינוח ובית הלל סברי לפף בהדחה לחודיה סגי כמו בקינוח לחודיה נכן נראה דפצטנא ליה למסדר הש"ס דהדחה עדיף מקינוח והכי פירושא בית שמאי סברי מקנח ולא בעי מדיח דלומר בקינוח סגי אע"ג דגרע ולא בעי מדיח דעדיף וב"ה סברי מדיח לחודיה בעינן והשתא הוה ליה למימר ולא סגי במקנח דגרע אלא מדיח דנקט לב"ש ולא בעי נקט נמי לבית הלל והשתא הוה ליה למיפרך אם כן הוה ליה מקולי בית שמאי ומחומרי ב"ה אלא לאו דאית ליה פירכא אחריתי ולא מצי לשנויי דבית שמאי תרתי בעי ונקט מקנח והוא הדין דבעי מדיח בהדיה ובית הלל סברי דסגי בחד מהו מדיח או מקנח לאם כן הוו להו לבית הלל למינקט מקנח דחוי

רבותא טפי דגרע ממדיח:

מקנח וה"ה למדיח. תרוייהו בעינן כדפי' בקונט' וכ"פ ר"ח: **לסעודתא אחריתא אבילנא.** לאו בסעודתא ארגילין לעשות אחת אחרית ואחת ערבית אלא לפילו לגמרי אם סילק השולחן וצריך מותר אלא פלוג רבנן:

מים ראשונים מצוה ואחרונים חובה כו'. בגמרא בסוף

פרק אלו דברים (דף נג: ושם) דריש תרוייהו מקרא מוהקדשתם אלו מים לשושנים והייתם קדושים אלו מים לחרונים ומסכתא בעלמא הוא דהא טעמא דמים לחרונים הוי משום מלח סדומית כדאמר בסמוך ואלו לפי שאין מלח סדומית מצוי בינינו לא נהגו במים לחרונים והכי נמי כי דריש התם כי קדוש זה שאין שהיו סכין את ידיהן להעביר את הזוהמא הוי מסכתא דלא מצינו בשום מקום שיהא שאין הידים מן ההדחה ולא הוזכר כאן הדחה וב"ה סגי ליה בקינוח אלא מדיח במיס והוא עיקר ומינו לרוך קינוח וקשה לפירושו דלא הוה ליה למימר אלא בעי אלא מקנח ולא מדיח מדיח מדיח ולא מקנח ועוד אמאי דחיק לאסוקי דלא פליגי לימא דלצית שמאי עדיף קינוח ובית הלל סברי דלף בהדחה לחודיה סגי כמו בקינוח לחודיה נכן נראה דפצטנא ליה למסדר הש"ס דהדחה עדיף מקינוח והכי פירושא בית שמאי סברי מקנח ולא בעי מדיח דלומר בקינוח סגי אע"ג דגרע ולא בעי מדיח דעדיף וב"ה סברי מדיח לחודיה בעינן והשתא הוה ליה למימר ולא סגי במקנח דגרע אלא מדיח דנקט לב"ש ולא בעי נקט נמי לבית הלל והשתא הוה ליה למיפרך אם כן הוה ליה מקולי בית שמאי ומחומרי ב"ה אלא לאו דאית ליה פירכא אחריתי ולא מצי לשנויי דבית שמאי תרתי בעי ונקט מקנח והוא הדין דבעי מדיח בהדיה ובית הלל סברי דסגי בחד מהו מדיח או מקנח לאם כן הוו להו לבית הלל למינקט מקנח דחוי

רבותא טפי דגרע ממדיח:

מקנח וה"ה למדיח. תרוייהו בעינן כדפי' בקונט' וכ"פ ר"ח: **לסעודתא אחריתא אבילנא.** לאו בסעודתא ארגילין לעשות אחת אחרית ואחת ערבית אלא לפילו לגמרי אם סילק השולחן וצריך מותר אלא פלוג רבנן:

מים ראשונים מצוה ואחרונים חובה כו'. בגמרא בסוף

פרק אלו דברים (דף נג: ושם) דריש תרוייהו מקרא מוהקדשתם אלו מים לשושנים והייתם קדושים אלו מים לחרונים ומסכתא בעלמא הוא דהא טעמא דמים לחרונים הוי משום מלח סדומית כדאמר בסמוך ואלו לפי שאין מלח סדומית מצוי בינינו לא נהגו במים לחרונים והכי נמי כי דריש התם כי קדוש זה שאין שהיו סכין את ידיהן להעביר את הזוהמא הוי מסכתא דלא מצינו בשום מקום שיהא שאין הידים

אילימא בית שמאי אומרים מקנח ולא בעי מדיח ובית הלל אומרים מדיח ולא בעי מקנח אלא הא דאמר רבי זירא אין קינוח פה אלא בפת כמאן כב"ש אלא בית שמאי אומרים מקנח ולא בעי מדיח ובית הלל אומרים אף מדיח [ו]הוי ליה מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל ולתנייה גבי קולי בית שמאי וחומרי בית הלל אלא בית שמאי אומרים מקנח והוא הדין למדיח וב"ה אומרים [א]מדיח והוא הדין למקנח מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי גופא אמר רבי זירא אין קינוח הפה אלא בפת והני מילי בדחיטי אבל בדשערי לא ודחיטי נמי לא אמרן אלא בקרירא אבל בחמימא משטר שטרי והני מילי ברכיכא אבל באקושא לא והלכתא [ב]בכל מילי הוי קינוח לבר מקמחא תמרי וירקא בעא מיניה רב אסי מרבי יוחנן כמה ישהה בין בשר לגבינה א"ל ולא כלום איני והא אמר רב חסדא [ג]אכל בשר אסור לאכול גבינה [ד]גבינה מותר לאכול בשר אלא כמה ישהה בין גבינה לבשר א"ל ולא כלום גופא אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה גבינה מותר לאכול בשר אמר ליה רב אחא בר יוסף לרב חסדא בשר שבין השינים מהו [ה]קרי עליה [ו]הבשר עודנו בין שיניהם אמר מר עוקבא אנא להא מלתא חלא בר חמרא לגבי אבא דאילו אבא כי הוה אכיל בשרא האידנא לא הוה אכל גבינה עד למחר [ז] עד השתא ואילו אנא בהא סעודתא הוא דלא אכילנא [ח]לסעודתא אחריתא אכילנא אמר שמואל אנא להא מלתא חלא בר חמרא לגבי אבא דאילו אבא [ט]הוה סיר נכסיה תרי זמני ביומא ואנא לא סיירנא אלא חדא זימנא שמואל לטעמיה דאמר שמואל מאן דסייר נכסיה כל יומא משכח אסתירא אביי הוה סיר נכסיה כל יומא ויומא יומא חד פגע באריסיה דדרי פתכא דאופי אמר ליה הני להיכא אמר ליה לבי מר אמר ליה [י]כבר קדמוך רבנן רב אסי הוה סיר נכסיה כל יומא אמר היכא נינהו כל הני אסתירי דמר שמואל יומא חד חזא צינורא דבדקא בארעיה שקליה לגלימיה כריכיה אותביה בגוה רמא קלא אתו אינשי סכרוה [כ] [ל] אשכחתינהו לכולהו איסתרי דמר שמואל: אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיין [י]מים ראשונים מצוה [יא]ואחרונים חובה מיתיבי מים ראשונים ואחרונים חובה [יב]אמצעיים רשות מצוה לגבי חובה קרי לה גופא מים ראשונים ואחרונים חובה אמצעיים רשות [יג]ראשונים נוטלין בין בכלי בין על גבי קרקע אחרונים אין נוטלין אלא בכלי ואמרי לה [יד]אין נוטלין על גבי קרקע מאי בינייהו איכא בינייהו [טו]לקינסא [טז]מים ראשונים נוטלין בין בחמין בין בצונן אחרונים [יז]אין נוטלין אלא בצונן מפני שחמין מפעפעין את הידים ואין מעבירין את הזוהמא: מים ראשונים נוטלין בין בחמין בין בצונן: אמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי ינאי לא שנו אלא שאין היד סולדת

הילימא כיס שמאי חומרי מקנח. פיו: **ולא מדיח.** במיס שהקינוח יפה מן ההדחה ולא הוזכרה כאן הדחה: **ובית הלל חומרי מדיח ולא בעי קינוח.** דלא סגי ליה בקינוח אלא מדיח במיס ואין לריך קינוח: **אין קינוח פה.** להכשיר לאכול בשר אחר גבינה: **אלא.** אם כן קאמר בפת דקינוח הפת שאוכל הפת בינתים היא יפה: **נימא כיס שמאי היא.** דלא בית הלל הדחה בעי ולא הוזכר קינוח: **אף מדיח.** תרוייהו בעינן וקאמר רבי זירא דקינוח אין למר ואין למר בפת הוא: **וליפנייה.** בסנהדרין עדיות (פ"ד ופ"ה) שכל קולי ב"ש ותומרי ב"ה נאמו שם: **והוא הדין.** לתרוייהו בעינן: **בדשערי לא.** מפני שמתפרר בתוך הפה ואינו נקשר יחד כשלועסו לפיכך אינו מקנח: **שטר.** נעשה רך ונדבק בחיך. ולוגמנו בהשוכר (ב"מ דף פה:) משטר מישטר מחשופת על הטין: **לקושא.** קשה יותר מדאי וגם הוא מתפרר בתוך הפה כשל שעורים: **קמחא סמרי וירקא.** רכין הן: **אין בשר לגבינה.** משמע שאכל בשר ורוצה לאכול גבינה: **אסור לאכול גבינה.** משום דבשר מוליד שומן והוא נדבק בפה ומתריך בטעמו: **בשר שבין השיניים.** מי חשיב בשר שלא לאכול גבינה עמו עד שיטלנו: **הבשר עודנו.** שלמע מיקרי בשר: **אלא נהא מילתא חלא בר חמרא.** לדבר זה אני נרוע מאכי כמותן בן יין: **למחר כי האידנא.** מעת לעת: **סייר.** הולך ורואה קרקעותיו מה הן לריכות: **משכח אסתירא.** מוצא שלא מפני שמתקנס בכל הלריך: **פתכא דאופי.** עניים שהיה גוזבו: **קדמוך.** שאמרו שיהא שלם רואה נכסיו בכל יום וירצה מה יעשה: **לצורך דבדקא.** המיס יולאין חוץ לגדותיהן ונאין לשתוף פירותיו לרך פתח שבשפת הנחל: **רמא קלא.** הרים קול וצווח: **[ד]חובה.** עדיפא ממלוה. ולקמיה [ע"ב] מפרש מאי מובותייהו: **מצוה.** לשמוע דברי חכמים: **ממעייס.** שטוללין בין אצבעותיו [ה]בשעת אכילה: **מצוה לגבי רשות חובה קרי לה.** משום דתני ממעייס בהדייהו קרי לרשות חובה דתנ"ס מצוה בשלמא בין בכלי לבין על גבי קרקע שפיר אלא בין בכלי לבין על גבי קרקע מאי איכא בינייהו אלא לאו בין בכלי לבין על גבי קרקע: **מפעפעין.** משטו"ט מרככין את הידים ומגליעין בהן את זוהמת האצבעות

[ו] [נעיל נב: וש"נ], **ז)** [ער' פרש"י מעניח כ: ד"ה ומיי], **ח)** [בצח יט. ד"ה קמן.], **ט)** [ל"ל אחר ד"ה מצוה: **י)** בפ"ק יוסף לגקיות, **יא)** [וע"ע תוס' שבת כה: ד"ה מובח], **יב)** מכאן עד שמע אין זה מדברי המוס' כי אם ליחה גליון וטעו הסופרים וכתבוהו בפנים. מהר"ם,

תורה אור השלם

1. הַבְּשָׂר עוֹדֶנּוּ בֵּין שִׁנֵּיהֶם טֶרֶם יִכָּרֵת וְאַף יְיָ בָּעָם חָרָה בָעָם וַיַּךְ יְיָ בָּעָם מַכָּה רַבָּה מְאֹד:

במדבר יא לג

הגהות הב"ח

(א) גמ' למחר כי השתא: **(ב)** שם שכשיוה אמר משכחתינהו:

לעזי רש"י

אשטנ"ט [אישבולנ"ט]. מרתית.

שיטה מקובצת

(ל) אתו אינשי שכרוה אמר אשכחתינהו לכולהו:

רבינו גרשום

ב"ש אומרים מקנח. כלומר בפת: ואי בעי תימא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. כלומר ב"ש אומרים מקנח זו היא הפה וב"ה אומרים מדיח אלו ידיו אבל בפה מודו ב"ה לב"ש דאין קנוח הפה אלא בפת: בשר של בין השינים מהו. כלומר אם יש לו בשר בין השינים מהו שיאכל גבינה: פתכא דאופתא. כלומר עץ גדול: פתכא דאופי. משאוי של עצים היה נושא לביתו בלא ידיעתו דאביי: אמר ליה כבר קדמוך רבנן. כלומר רבנן דאמרי דמאן דסייר נכסי מישתכח ביה איסתרא קדמוך דאנא חזיתיך דאי לא הוה חזיתיך היית מגנבו ממני: חזא צינורא דבדקא. כלומר **(ל)** רבוע ארעא ושטפי מיא לארעיה: מצוה לגבי רשות חובה קרי לה: ניטלין בין בכלי בין על גבי קרקע. כלומר בין שמקבלין אותו בכלי בין שניטלין ע"ג קרקע: אחרונים אין ניטלין. אע"כ מקבלין אותן המים ששופכין על הידים בכלי דבעינן למימר קמן דרוח רעה שורה עליהן ואמרי לה אין ניטלין ע"ג קרקע: איכא בינייהו קינסא כר'. כלומר דמקבלין אותן בחביות של עץ למ"ד אין ניטלין אלא בכלי ע"ג קינסא לאו כלי הוא למ"ד דאין ניטלין ע"ג קרקע ע"ג קינסא שפיר דמי: בין בחמין בין בצונן. כלומר בין ממים חמין בין ממים צונן: לא שנו אלא שאין היד

ל) חולי ל"ל דנפקת הגלד ושטפי מיא לגחלים.

לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל. לומר לרבינו שמואל דמיירי בשמיסם של בשר או שמיסם של גבינה אבל גבינה שלפניו חובה אבל גבינה של אחריו לא קאמר דלפילו בנטילת ידיים לחוד לאכול עד סעודה אחרת כדאמר לעיל אבל בשר בחלב לגבינה ואין נראה לר"ת דבין תבשיל לגבינה משמע תבשיל תחלה כדאמר לעיל כמה יסחה בין בשר לגבינה ולא כלום ופריך והא אמר רב מסדא אבל בשר בחלב לאכול בשר לגבינה אלא כמה יסחה בין גבינה לבשר כו' ועוד בין תבשיל לתבשיל בשמיסם של בשר או של גבינה למה יש לו ליטול כלל ומפרש ר"ת דבין תבשיל לתבשיל היינו בין תבשיל דבשר לתבשיל של גבינה לכיון דאין הבשר והגבינה בעין וליכא אלא טעם לא החמירו שיהא חובה ליטול ידיו בינתיים ואינו אלא רשות אבל בין תבשיל דבשר לתבשיל דגבינה בעין חובה וחכם פירוש זה אף לדברי המוסרין לאכול גבינה אחר בשר בתוך סעודה אפילו בנטילה וקיומו:

מזגהו סולדת בהן אבל היד סולדת בהן אין נוטלין בהן ואיכא דמתני להא אסיפא [א]אחרונים אין נוטלין אלא בצונן אבל בחמין לא אמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי ינאי לא שנו אלא שהיד סולדת בהן אבל אין היד סולדת בהן נוטלין [ב]מכלל דראשונים אף על פי שהיד סולדת בהן מותר אמצעיים רשות אמר רב נחמן [ג]לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה [ד]אמר רב יהודה בריה [ה]דרבי חייא מפני מה אמרו מים אחרונים חובה שמלח סדומית יש שמסמא את העינים אמר אביי ומשתכח כי קורטא בכורא אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי כל מלחא מאי אמר ליה לא מבעיא אמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא משו מיא בתראי על ארעא משום זוהמא אמר לי [ו]מר [ז]משום דשריא רוח רעה עלייהו ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא שקיל מידי מפתורא כי נקיט איניש כסא למשתי שמא יארע דבר קלקלה בסעודה אמר לי מר משום דקשי לרוח צרדא ולא אמרן אלא דשקיל ולא מהדר אבל משקל ואהדורי ליה לן בה ולא אמרן אלא חוץ לארבע אמות אבל תוך ארבע אמות ליה לן בה ולא אמרן אלא מידי דצריך לסעודתא אבל מידי דלא צריך לסעודתא ליה לן בה מר בר רב אשי קפיד אפילו אאסיתא ובוכנא דתבלי מידי דצריכי לסעודתא ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דכנשי [ח]נשווראה משום מנקירותא אמר לי מר [ט]משום דקשי לעניותא ההוא גברא דהוה מהדר עליה שרא דעניותא ולא הוה יכיל ליה דקא זהיר אנשוורא טובא יומא חד כרך [י]ליפתא איכלי אמר השתא ודאי נפל בידאי בתר דאכיל אייתי מרא קרינהו ליבלי שדינהו לנהרא שמעיה דקאמר ווי דאפקיה ההוא גברא מביתיה ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא שתי אופיא משום מאיסותא אמר לי מר משום דקשי לברסם מישתיה קשה לברסם מינפח ביה קשיא לרישא מדחייה קשיא לעניותא מאי תקנתיה לשקעיה שקועי לברסם דחמרא שיכרא דשיכרא מיא דמיא ליה תקנתא והיינו דאמרי אינשי [יא]בתר עניא אזלא עניותא ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא אכלי ירקא מכישא דאסר גינאה משום דמיחזי כרעבתנותא אמר לי מר משום דקשי לכשפים [יב]רב חסדא ורבה בר רב הונא הוו קאזלי בארבא אמרה להו ההיא מטרוניתא אותבן בהדייכו לא אותבוה אמרה מלתא אסרתה לארבא אמרו אינהו מילתא שריוה אמרה להו מאי איעביד לכו דלא מקנח לכו בחספא ולא קטיל לכו כינה אמנייכו ולא אכיל לכו ירקא מכישא דאסר גינאה ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא אכלי ירקא דנפל אתכא [יג]משום מאיסותא אמר לי מר משום דקשה לריח הפה ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא יתבי תותי מרזיבא משום שופכים אמר לי מר משום דשכיחי מזיקין הנהו שקולאי דהוו דרו חביתא דחמרא בעו לאיתפוחי אותבוה תותי מרזיבא פקעה אתו לקמיה דמר בר רב אשי אפיק שיפורי שמתיה אתא לקמיה אמר ליה אמאי תעביד הכי אמר ליה היכי אעביד כי אותביה באונאי אמר ליה את בדוכתא דשכיחי רבים מאי בעית את הוא דשנית זיל שלים אמר ליה השתא נמי ליקבע לי מר זימנא ואפרע קבע ליה זימנא כי מטא זימנא איעכב כי אתא אמר ליה אמאי לא אתית בזמנך אמר ליה [יד]כל מילי דצייר וחתים וכייל ומני לית לן רשותא למשקל מיניה עד דמשכחינן מידי דהפקרא ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דשדי מיא מפומא דחצבא משום ציבתא אמר לי מר משום דאיכא מים הרעים ההוא בר שידא דהוה בי רב פפא אזל לאתויי מיא מנהרא איעכב כי אתא אמרו ליה אמאי איעכבת אמר להו עד דחלפי מים הרעים אדהכי חזנהו

המיס: **מיס רעיס.** פעמיס שמתה מהן שד וזו תקנתן: **דהוה בי רב פפא.** שהיה משמשו: **עד דחלפי מיס הרעיס.** שמתו המזיקין מהן: המכילו

סולדת. נכוית. מס היד סולדת בהן בטלו ונשתנו ממורת מיס: **חיכא דמתני להא אסיפא.** לא שנו דלמחרוניס בחמין לא: **מכלל דו'.** דבהנך לעסר למחרוניס שרי לרחשוניס: **אמצעים יש.** ומחרו מכמיס[ט] על כל מקילתך מכול מלא וכיון דנגע במלא כי הדר יהיב ידו לנטלן: **ומשכחת כי קורטא בכורא.** מיהא מצויה מלא קורטא בכור: **כל מילתא.** מדד מלא כמו (שמות טז) וימודו בעומר [י] וכלו בעומרא: **מאי.** בחמין לא אמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי ינאי לא שנו אלא שהיד סולדת בהן אבל אין היד סולדת בהן נוטלין דראשונים אף על פי שהיד סולדת בהן מותר אמצעיים רשות אמר רב נחמן לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה [ו]אמר רב יהודה בריה [ז]דרבי חייא מפני מה אמרו מים אחרונים חובה שמלח סדומית יש שמסמא את העינים אמר אביי ומשתכח כי קורטא בכורא אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי כל מלחא מאי אמר ליה לא מבעיא אמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא משו מיא בתראי על ארעא משום זוהמא אמר לי [ח]מר [ט]משום דשריא רוח רעה עלייהו ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא שקיל מידי מפתורא כי נקיט איניש כסא למשתי שמא יארע דבר קלקלה בסעודה אמר לי מר משום דקשי לרוח צרדא ולא אמרן אלא דשקיל ולא מהדר אבל משקל ואהדורי ליה לן בה ולא אמרן אלא חוץ לארבע אמות אבל תוך ארבע אמות ליה לן בה ולא אמרן אלא מידי דצריך לסעודתא אבל מידי דלא צריך לסעודתא ליה לן בה מר בר רב אשי קפיד אפילו אאסיתא ובוכנא דתבלי מידי דצריכי לסעודתא ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דכנשי [י]נשווראה משום מנקירותא אמר לי מר [יא]משום דקשי לעניותא ההוא גברא דהוה מהדר עליה שרא דעניותא ולא הוה יכיל ליה דקא זהיר אנשוורא טובא יומא חד כרך [יב]ליפתא איכלי אמר השתא ודאי נפל בידאי בתר דאכיל אייתי מרא קרינהו ליבלי שדינהו לנהרא שמעיה דקאמר ווי דאפקיה ההוא גברא מביתיה ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא שתי אופיא משום מאיסותא אמר לי מר משום דקשי לברסם מישתיה קשה לברסם מינפח ביה קשיא לרישא מדחייה קשיא לעניותא מאי תקנתיה לשקעיה שקועי לברסם דחמרא שיכרא דשיכרא מיא דמיא ליה תקנתא והיינו דאמרי אינשי [יג]בתר עניא אזלא עניותא ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא אכלי ירקא מכישא דאסר גינאה משום דמיחזי כרעבתנותא אמר לי מר משום דקשי לכשפים [יד]רב חסדא ורבה בר רב הונא הוו קאזלי בארבא אמרה להו ההיא מטרוניתא אותבן בהדייכו לא אותבוה אמרה מלתא אסרתה לארבא אמרו אינהו מילתא שריוה אמרה להו מאי איעביד לכו דלא מקנח לכו בחספא ולא קטיל לכו כינה אמנייכו ולא אכיל לכו ירקא מכישא דאסר גינאה ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא אכלי ירקא דנפל אתכא [טו]משום מאיסותא אמר לי מר משום דקשה לריח הפה ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא יתבי תותי מרזיבא משום שופכים אמר לי מר משום דשכיחי מזיקין הנהו שקולאי דהוו דרו חביתא דחמרא בעו לאיתפוחי אותבוה תותי מרזיבא פקעה אתו לקמיה דמר בר רב אשי אפיק שיפורי שמתיה אתא לקמיה אמר ליה אמאי תעביד הכי אמר ליה היכי אעביד כי אותביה באונאי אמר ליה את בדוכתא דשכיחי רבים מאי בעית את הוא דשנית זיל שלים אמר ליה השתא נמי ליקבע לי מר זימנא ואפרע קבע ליה זימנא כי מטא זימנא איעכב כי אתא אמר ליה אמאי לא אתית בזמנך אמר ליה [טז]כל מילי דצייר וחתים וכייל ומני לית לן רשותא למשקל מיניה עד דמשכחינן מידי דהפקרא ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דשדי מיא מפומא דחצבא משום ציבתא אמר לי מר משום דאיכא מים הרעים ההוא בר שידא דהוה בי רב פפא אזל לאתויי מיא מנהרא איעכב כי אתא אמרו ליה אמאי איעכבת אמר להו עד דחלפי מים הרעים אדהכי חזנהו

לאכול גבינה ואין נראה לר"ת דבין תבשיל לגבינה משמע תבשיל תחלה כדאמר לעיל כמה יסחה בין בשר לגבינה ולא כלום ופריך והא אמר רב מסדא אבל בשר בחלב לאכול בשר לגבינה אלא כמה יסחה בין גבינה לבשר כו' ועוד בין תבשיל לתבשיל בשמיסם של בשר או של גבינה למה יש לו ליטול כלל ומפרש ר"ת דבין תבשיל לתבשיל היינו בין תבשיל דבשר לתבשיל של גבינה לכיון דאין הבשר והגבינה בעין וליכא אלא טעם לא החמירו שיהא חובה ליטול ידיו בינתיים ואינו אלא רשות אבל בין תבשיל דבשר לתבשיל דגבינה בעין חובה וחכם פירוש זה אף לדברי המוסרין לאכול גבינה אחר בשר בתוך סעודה אפילו בנטילה וקיומו:

מזגהו

סולדת בהן אבל היד סולדת בהן אין נוטלין בהן ואיכא דמתני להא אסיפא [א]אחרונים אין נוטלין אלא בצונן אבל בחמין לא אמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי ינאי לא שנו אלא שהיד סולדת בהן אבל אין היד סולדת בהן נוטלין [ב]מכלל דראשונים אף על פי שהיד סולדת בהן מותר אמצעיים רשות אמר רב נחמן [ג]לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה [ד]אמר רב יהודה בריה [ה]דרבי חייא מפני מה אמרו מים אחרונים חובה שמלח סדומית יש שמסמא את העינים אמר אביי ומשתכח כי קורטא בכורא אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי כל מלחא מאי אמר ליה לא מבעיא אמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא משו מיא בתראי על ארעא משום זוהמא אמר לי [ו]מר [ז]משום דשריא רוח רעה עלייהו ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא שקיל מידי מפתורא כי נקיט איניש כסא למשתי שמא יארע דבר קלקלה בסעודה אמר לי מר משום דקשי לרוח צרדא ולא אמרן אלא דשקיל ולא מהדר אבל משקל ואהדורי ליה לן בה ולא אמרן אלא חוץ לארבע אמות אבל תוך ארבע אמות ליה לן בה ולא אמרן אלא מידי דצריך לסעודתא אבל מידי דלא צריך לסעודתא ליה לן בה מר בר רב אשי קפיד אפילו אאסיתא ובוכנא דתבלי מידי דצריכי לסעודתא ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דכנשי [ח]נשווראה משום מנקירותא אמר לי מר [ט]משום דקשי לעניותא ההוא גברא דהוה מהדר עליה שרא דעניותא ולא הוה יכיל ליה דקא זהיר אנשוורא טובא יומא חד כרך [י]ליפתא איכלי אמר השתא ודאי נפל בידאי בתר דאכיל אייתי מרא קרינהו ליבלי שדינהו לנהרא שמעיה דקאמר ווי דאפקיה ההוא גברא מביתיה ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא שתי אופיא משום מאיסותא אמר לי מר משום דקשי לברסם מישתיה קשה לברסם מינפח ביה קשיא לרישא מדחייה קשיא לעניותא מאי תקנתיה לשקעיה שקועי לברסם דחמרא שיכרא דשיכרא מיא דמיא ליה תקנתא והיינו דאמרי אינשי [יא]בתר עניא אזלא עניותא ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא אכלי ירקא מכישא דאסר גינאה משום דמיחזי כרעבתנותא אמר לי מר משום דקשי לכשפים [יב]רב חסדא ורבה בר רב הונא הוו קאזלי בארבא אמרה להו ההיא מטרוניתא אותבן בהדייכו לא אותבוה אמרה מלתא אסרתה לארבא אמרו אינהו מילתא שריוה אמרה להו מאי איעביד לכו דלא מקנח לכו בחספא ולא קטיל לכו כינה אמנייכו ולא אכיל לכו ירקא מכישא דאסר גינאה ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא אכלי ירקא דנפל אתכא [יג]משום מאיסותא אמר לי מר משום דקשה לריח הפה ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא יתבי תותי מרזיבא משום שופכים אמר לי מר משום דשכיחי מזיקין הנהו שקולאי דהוו דרו חביתא דחמרא בעו לאיתפוחי אותבוה תותי מרזיבא פקעה אתו לקמיה דמר בר רב אשי אפיק שיפורי שמתיה אתא לקמיה אמר ליה אמאי תעביד הכי אמר ליה היכי אעביד כי אותביה באונאי אמר ליה את בדוכתא דשכיחי רבים מאי בעית את הוא דשנית זיל שלים אמר ליה השתא נמי ליקבע לי מר זימנא ואפרע קבע ליה זימנא כי מטא זימנא איעכב כי אתא אמר ליה אמאי לא אתית בזמנך אמר ליה [טז]כל מילי דצייר וחתים וכייל ומני לית לן רשותא למשקל מיניה עד דמשכחינן מידי דהפקרא ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דשדי מיא מפומא דחצבא משום ציבתא אמר לי מר משום דאיכא מים הרעים ההוא בר שידא דהוה בי רב פפא אזל לאתויי מיא מנהרא איעכב כי אתא אמרו ליה אמאי איעכבת אמר להו עד דחלפי מים הרעים אדהכי חזנהו

המיס: **מיס רעיס.** פעמיס שמתה מהן שד וזו תקנתן: **דהוה בי רב פפא.** שהיה משמשו: **עד דחלפי מיס הרעיס.** שמתו המזיקין מהן: המכילו

מסורת הש"ס

סולדת. נכוית. מס היד סולדת בהן בטלו ונשתנו ממורת מיס: **חיכא דמתני להא אסיפא.** לא שנו דלמחרוניס בחמין לא: **מכלל דו'.** דבהנך לעסר למחרוניס שרי לרחשוניס: **אמצעים יש.** ומחרו מכמיס[ט] על כל מקילתך מכול מלא וכיון דנגע במלא כי הדר יהיב ידו לנטלן: **ומשכחת כי קורטא בכורא.** מיהא מצויה מלא קורטא בכור: **כל מילתא.** מדד מלא כמו (שמות טז) וימודו בעומר [י] וכלו בעומרא: **מאי.** לריך ליטול מחריו מו לא: **משום זוהמא.** שריחן מסריח ונרלות מלוסות: **למישתי.** כשמדס שומה אין לוקמין כלום מלפניו: **דכר קלקלה.** שמא יבעום השומה שחפץ בחומו דבר הניטל וכי יבעום יסחכן ויחנק: **רוח צרדת.** משטורדיסו"ן: **חוץ לארבע אמות.** שמוליאו חוץ לארבע אמות של שולחן: **דקשי נשווראה.** שמכשדין פירוחי חוכלין מן הבית: **מקנירותא.** לנקר הבית נקיון: **מהדר אבתריה שרא דעניותא.** שר הממונה על העניות היה רולף לנוכרו ולהביאו לידי עניות: **אינלי.** [יא]על עסבים שבשפר: **נפל לידאי.** שלא יוכל לנקט הפירורין מבין העסבים ויהו למדרס רגלים ותלכדנו בכך: **שמעיה.** ההוא גברא לההוא ברא: **דקאמר ווי דאפקיה מביתיה.** הולימני זה ממקום מנוחתי: **חופיא.** משקומ"ל: **לברסם.** ריריו הבאין מן המוחטם: **מדחיה.** בידו לנדדין: **ליפקעיה שקועי.** בחוך המשקה על שיכלה מלויו: **לברסם דחמרא.** שבא לו ממחת חופיא דחמרא: **שכרא.** רפוחתו לשחות שכר: **לברסם דשכרא.** שבא מחמת חופיא דשכרא ליפתי מיא: **כבר עניא.** זה שלא היה לו אלא מיס לשחות: **מביאו דאמר גינאה.** שמין מוליאין סוס או כריסין מחגודה שחוגדין מוכרי ירק לאוכלו: **כרעבתנותא.** שמין יכול להמתין עד שיתירנו: **לכשפים.** הרוחה לומו יכול לעשות לו כשפים והנשמר ממנו אין כשפים נוחין למול עליו: **מטרוניתא.** נכרית: **אותבן בהדייכו.** הושיבוני עמכם בספינה: **אמרה מילתא.** לחש של מכשפות: **אסרתה לארבא.** שלא יזה ממקומה: **אמרו אינהו מילתא.** אף הן היו בקיאין בדבר ועושין להגיל עלמם מיד המכשול[יב]. ומיכא דאמרי שאמרו סס ולא מוכחא מילתא: **מאי איעביד לכו.** שאין מכשפות שולטת בכס שאתם נשמרין מכל דבר הקשה להן: **דלא מקנח לכו בחספא.** אין אתם מקנחין עלמכם בחרס בנית הכסא ואין אתם הולכין כיגה במלבושכם: **מרזיבא.** ליעול המקלח מים מן הגג: **שופכין.** שמא ילדו עליו מים מאוסין המקלחים מחשמים המשחמין על הגג ושופכין מי חשמים והן בחין לניעול: **שקולאי.** נוחלי משאות בשכר: **פקעה.** שבאדה המזיק: **שמתיה.** למזיק: **דאותביה באונאי.** הושיבוה בחזי שהייתי יחן שם: **דלייר וחתים.** כלומר[טו] בחחד מכל מלו אין לנו רשות: **דשדו מיא.** השומה בכל שופך תחלה מן המיס לחרן: **משום ליבבא.** קשמין וקשין שעל פני

מוסף רש"י

שמלח סדומית יש. ואמור רבנן אחר כל מילתך אכול מלח, ומשום מלח שטעל בו אלבעו מיקנו מיס אחרונים (ערובין יז:) שמלח סדומית דקה היא ומיס מאד ונדבקת ביד ומיהו ניכרת (ביצה לט). **כי קורטא בכורא.** כבור מלח יש מעט מאוחו מלח סדומית כמין קורט קטן (ערובין שם). **נשווראה.** פירוחין (פסחים קיא:). **מטרוניתא.** נכרית היתה (שבת פא:). **אמרה מילתא.** דכשפים ואסרתה לארבא (שם). **אמרו אינהו מילתא.** על ידי סס טהרה (שם). **דלא מקנח לכו בחספא.** שאוכל לעשות נכס כשפים (שבת פב.). **ולא קטיל לכו כינה אמנייכו.** ואין אחם מוגרין כינה בבגדיכם (שם). **ולא אכיל לכו ירקא מכישא דאסר גינאה.** אין אחם מוליאין שום וכריסה ובלל מאגודה שאוגדין הגגנים ומוכרים, שכל אחם מחירין האגודה אחילה, ס"א כל הני קאי לכשפים (שם).

גליון הש"ם

רש"י ד"ה אינלי על עשבים. וכן גיטין דף סח ע"ב מילפא דימע ואינלא:

לעזי רש"י

אישטורדישו"ן. עילפון, הלם, מבוכה.
אישקומ"א. קצף.

רבינו גרשום

סולדת בהן. כלומר אלא שאין היד נכוית בהן אבל היד נכוית בהן אסור: כי קורטא בכורא. כלומר כקרטין של מלח בשלשים סאין: שמא יארע דבר קלקלה בסעודה. כלומר שמא יקפיד בשעה דנקיט כסא בידיה או מאכל או משקה וישפכנו ויארע קלקלה בסעודה: דקשי לרוח צרדא. שנופל מאותו חולי: ולא אמרן אלא חוץ לד' אמות. כלומר הא דאמרן דלא לישקול איניש מידי מפתורא כי נקיט איניש כסא ויתיב אתכא: חוץ לד' אמות. כלומר שרוצה לישלח חוץ לד' אמות מן השלחן ואי עביד קשה לרוח צרדא למאן דנקיט כסא בידיה: האי דכנשי נישווירא. כלומר האי דמיכנשי פירורין מתחת השלחן: משום מנקרותא. כלומר שרוצה לנקר ביתו: א"ל מה. זהו רבה: הוה קא אכיל נהמא (איכלא) [איבלי]. כלומר ביני עשבים: אפקוה להההוא גברא מביתיה. כלומר שאין היד נכוית בהן אבל היד נכוית בהן אסור: כי קורטא בכורא. כלומר כקרטין של מלח בשלשים סאין: שמא יארע דבר קלקלה בסעודה. כלומר שמא יקפיד בשעה דנקיט כסא בידיה או מאכל או משקה וישפכנו ויארע קלקלה בסעודה: דקשי לרוח צרדא. שנופל מאותו חולי: ולא אמרן אלא חוץ לד' אמות. כלומר הא דאמרן דלא לישקול איניש מידי מפתורא כי נקיט איניש כסא ויתיב אתכא: חוץ לד' אמות. כלומר שרוצה לישלח חוץ לד' אמות מן השלחן ואי עביד קשה לרוח צרדא למאן דנקיט כסא בידיה: האי דכנשי נישווירא. כלומר האי דמיכנשי פירורין מתחת השלחן: משום מנקרותא. כלומר שרוצה לנקר ביתו: א"ל מה. זהו רבה: הוה קא אכיל נהמא (איכלא) [איבלי]. כלומר ביני עשבים: אפקוה להההוא גברא מביתיה. כלומר כלומר מאן דשתי אופיא משיכרא לישתי מיא בתריה וירפא: דמים לית ליה תקנתא: [בתר עניא]. דעני אורחיה למישתי מיא: מכישא דאסר גינאה. כלומר מאותו קישור שקשר בעל הגינה למכור: אמרה מלתא אסרה לארבא. כלומר אמרה מלתא דכשפים: לא קטיל לכו כינה. על בגד שלך: תותי מרזבא. צינור: משום שופכין. כלומר ששופך הצינור מים עליו: הנהו שקולאי. בני אדם שנושאין משואות: בעי לאיתפוחי תותי מרזבא. [את הוא דשנית]. כלומר

מתכילו כאכר חזיר. שהיה מנוי ישראל מוכר בשר שחוטה לישראל ומשקל ומתכילם וכשהעובד כוכבים בא בתחומו מתכילו נבלות וב"ג יהודי אחד לאכול ולא נטל ידיו וכשכור זה שעובד כוכבים הוא והתכילו כאכר חזיר[ו]: **טוליאו תשא מבעלה והרגו אף הנפש.** כשרצת ביומא בעובדת דכיאור מיכא למ"ד קטלה ומיכא למ"ד לא קטלה אלא תפקה: **ומימיך.** אלא תטעה מי מהם לאמר הוליאו ומי מהם לאמר הרגו: **תאת רב דימי אמר אפקה תאת רבין אמר קטלה.** והאמרן הוליאה והאני הרגה אחוי השיכא כאילו אשיכה נעשו בה גירושין והיינו שהוא לא תטעה דודאי אין להחליף ולומר והאמרן הרגה והאני הוליאה והם היו יודעין דכך דימי אתא מארץ ישראל מקמי רבין: **תדא מבני כו' לאומרא.** והאמרים כאכר חזיר כרב דימי אמרו מהכרים הרגו כרבין. כאכר חזיר אמור מנבלה לאיש היא תרי איקורי: **אין נוטלין מהם.** מיס והאמרים ופליג אלעזר ומזקיה אתא הוא: **רבן גמליאל נרבי.** בנו של רבי ואוכל טהורות היה: **אמי מצריא חזקיה אמר אין נוטלין מהם לידים אלא מעטילין בהן לידים.** לי מיכא מ' אתה: **כל גופו טובל בהן.** אם נטמא לחויות הן לטבילת כל גופו: **אלא אם פניו ידיו ורגליו.** אם טבל בהם פניו ידיו ורגליו אין טבילה עולה לידים ולאכילה: **השתא כל גופו לא.** אף טבילה עולה יותר מן הנטילה כדאמרינן בחגיגה (דף יח:) נוטלין לידים לחולין ולמעשר ולקדש מעטילין אלמא טבילת ידים עדיפא ולכל גופו חזו לטבילה לידיו לא כל אכן: **במקומן.** בחיבורן אם בא להטביל ידיו בהן: **דכ"ע שפיר דמי.** אשם טבילה עליהם ככל מעיינות ומקוואות: **משקל מייתיה כמגא.** לשפוך על ידיו כדין הנטילה: **דכ"ע אסור.** דכי תקון רבנן נטילה לאו בחמין תקון ובני גרירי מחמי האור אלא היתה להן שעת הכושר: **דאפקינהו בבא בירתא.** מרין קאר והמים פוגים אם ואין אם שיעור מקוה אבל מחוברין למקוה לגזירה בעלמא הוא אלא מטו מגא: **שנפאלו משפיים בהמה.** כגון שרוחין או חמי טבריא: **בקרקע כשרין.** להטביל ידיו בהא מקוה נינהו אבל נטילה לא תקנו רבנן אלא ברוחין לשתיית בהמה: **אבל לא פניו ידיו ורגליו.** אפילו דרך טבילה. פניו ורגליו משום ידיו נקט להו ואורחא בעלמא נקט: **נט"י לחולין מפני שרך תרומה.** הוצרכה שהידים שניות ופוסלות את התרומה אבל חולין לא מהני בהו שני ומפני שרך תרומה שירגילו חולכי תרומה ליטול ידיהם

ח) הגוסגת בחולין: **ט[מצוה לשמוע דברי חכמים.** שתקנוה: **רבא אמר.** לחולייתא היא מצוה כרבי אלעזר בן ערך: **מלאן סמכו.** כדמפרש ואזיל: **הא שנף.** נמיס את ידיו טהור מנגיעתו בזב בתמיה: **אלא ה"ק.** הנוגע בזב ומי שלינו שותף את ידיו שניהם טמאין ומסמכתא בעלמא היא: **ופליגא דרב נחמן דאמר.** בגסות הרוח ולאו רשות היא: **ואי יהבו לי מידי.** אלא אפו לגרפני עמהם לזימון דקסברי אין מזמנין על הפירות לומר נברך: **וש"מ.** מדברכו כל אד ואד לאודיה לאחריהם ואי יאא האחד בברכת חבירו אמר מינה בשיש בין לחלק הוחיל ואין כאן אלא אחד: עד

חזנהו דהוו שדו מיא **מפומא דחצבא.** והא לשיעבד ולא עשה בעלמא כן או אלא הוליעה לפי שהיה ירא שיקפידו עליו שאר הבדים אם היה מודיע אי נמי אין מועיל אא"כ שדי להו ההוא גברא גופיה דאמר: **חמי** האור חזקיה **אמר אין נוטלין מהם לידים.** והא דתניא לעיל (דף קה.) מיס לרחוצים נוטלין בין בחמין בין בצונן מוקי (ג) חזקיה כליאנא קאמר דר' יוחי לטעיל כאחין היד סולדת בהן וכאן מיירי כשהיד סולדת בהן ורבי יוחנן דאמר הכא בצונן בתרא דמוקי לה לעיפ שהיד סולדת מותר ובאמת פירש בקונטרס לחזקיה תנא

הוא ופליג אברייתא לעיל:

דפסקינהו בבת בירתא. והא לחמרינן בפרק ג' מיין (מזיר לח.) דרביעית דמקוה בטלי בטלוה היינו לענין מחטין ועיטורות אבל שרי להטביל בהן ידיו ג"כ לגמרי בטלוה לף לידים והכא בממוצעין למקוה וכן פירש בקונטרס:

מים שנפאלו משתיית בהמה בבלים פסולין בקרקע כשרין. בפ"ב דזבחים (דף כב.) אמרינן כל המשלים למי מקוה משלים למי (ג) בתר ולרביעית אינו משלים למעוטי מתי אילימא למעוטי טיט הנרוק היכי דמי אי לפרה שוחה ושותה ממנו אפילו לרביעית נמי משלים פירש שם בקונטרס וכשריס הן לידים כלאמר בפרק כל הכשר מים שנפאלו משתיית בהמה בין בכלים בין בקרקע פסולין הא לא נפאלו כשרין ואגב רייחטא לא עיין ט) כן ואם תאמר להתם קאמר ואי לאין פרה שוחה ושותה ממנו אפילו למקוה נמי לא והכא משמע לכ"ע טובל בהן כל גופו ורגליה להתם מיירי שנפאלו משתיית בהמה מחמת שהטיט עב כל כך שאינה יכולה לשמות דאו אין שם מים עליו אבל הכא מיירי בגלולין הרבה אלא דמתים ומסרחי ומחמת כך אין הפרה יכולה לשתות: **מצוה לשמוע** דברי חכמים. ומ"ת והלא משום סרך תרומה תקנוה ומ"כ מאי ועוד

וי"ל דתקנו משום נקיות:

מצוה לשמוע דברי רבי אלעזר בן ערך. פירוש לחמרין ליה קרא דלאו דרשה גמורה (ד) דעיקר קרא אתא לכתרמין בנדה (דף מג.) מה ידיו מחברתי:

ושמע מינה שנים שאכלו מצוה ליחלק. תימה לר"י מנא ליה דמצוה ליחלק דילמא רשות כמ"ד בריש פ' שלשה שאכלו (ברכות מה.) דאם רצו לזמן מזמנין דפלוגתא היא דרב ורבי יוחנן ועוד קשה להתם לא פליגי אלא נפש שיש עליו תורת זמון דג' אבל פירות דאין מזמנין עליהן כלל כדאמר ס"מ דאין מזמנין על הפירות פשיטא דמצו' ליחלק

רבינו גרשום

מים ראשונים האכילו בשר חזיר. ו) כלומר ההוא דישב לשלחן כי לא נטל ידיו וכסבור דעובד כוכבים הוה והביאו לפניו בשר חזיר: אחרונים הרגיאו אשה מבעלה. דההוא דאפקיד כסא לאינתיה אכל עדשים וריצא לשוק בדלא נטל ידיו מים אחרונים והיה רשע אחד שראה כשנתן הבעל הכיס לאשתו ובא לאשה ואמר לה תני לי הכיס שנתן לך בעליך א"ל תן לי סימן נתן לה שאכל עדשים וכשבא לביתו וסיפרה לו הדברים וגירשה. חד מהני וחד מהני לחומרא. כלומר מים הראשונים האכילו בשר חזיר אחרונים הרגו את הנפש כלומר לא סבירא ליה דגירשה אלא קטלה: חמי האור חזקיה אמר אין נוטלין מהם לידים כלומר מים ראשונים: פסקינהו בבת בירתא כלומר שהיו עושין בצידי הנהר כמו צינורות שהולכות לשדות ומשקין מהם שדותיו דלא היו המים במקום רביתא דנהרא אלא בצינורות דהיא בת בירתא ובאותו מקום פליגי אם יכול אדם ליטול ידיו אם לאו: מים שנפאלו משתיית בהמה. כלומר שלא היו נקיים בכלים פסולים ליטול מהם ידיו בקרקע כשרים: טובל בהם כל גופו אבל לא ידיו ורגליו לענין קידוש ידיו ורגליו לעבוד עבודה: מר סבר גזרינן כלומר דר' שמעון בן אלעזר סבר אבל לא ידיו ורגליו דגזרינן אטו מנא ות"ק סבר בקרקע כשרים אפי' בבר בירתא דלא גזרינן אטו מנא (אלא) משום סרך תרומה כלומר שאם אכלו חולין בלא נטילת ידים היו מסרכין כן לתרומה והיו אוכלין אפי' תרומה בלא נטילת ידים: הא אחר שלא שתף ידיו טמא כלומר אפי' טהור שלא שתף ידיו טמא לאכול אפי' חולין. ופליגא דרב נחמן כלומר מה דאמרינן רשות הוא ליטול ידיו

כו א מיי' פ"ו מהלכות נזקות הלכה טו וע"ש סמג עשין כו טוש"ע ח"מ סי' קפ סעיף ו [וכרב אלפס בהלכות פ"ח דף מד:]

כז ב מיי' שם הלכה ט וע"ש טוש"ע שם סעיף ז [וכרב אלפס שם]:

כח ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:

ד [מיי' שם ה"כ]:

כט ה מיי' שם הלכה ג וע"ש סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קמח סעיף ה:

ל ו טוש"ע ח"מ סי' ריג סעיף ג:

לא ז ח מיי' פ"ח מהל' נזקות הלכה טו סמג עשין כו טוש"ע ח"מ סי' קלג סעיף ג [וכרב אלפס שם מה.]:

לב ט מיי' פ"ו מהלכות נזקות הלכה ד סמג עשין כו טור ש"ע ח"מ סי' קפ סעיף ד:

לג י מיי' פי"ל מהלכות תרומות הלכה ז ופי"ל מהלכות מקואות הלכה יג:

ו) יומא פג: [ע"ש לשיטת והייט דתנן כו' ולריך תיקון שם], 2) [זהו כהייט דתנן כו' לשיטת ריומא הנ"ל ולפכך להך ר' אבא גופו תני להך לשיטת מיס לאמוראים כו' המוכר ביומא הנ"ל ועי' כתוספות פמ. ותמיהת ר' אבא כו' ולפ"ז ל"ל ביומא הנ"ל והייט לשיטת], ג) [תוס' לידים פ"ל ה"י ע"ש], ד) [ובמוסי כ. ושם נסמן], ה) תוגיגה יח:, ו) ברכות מה:, ז) [מדרש תנחומא בלק יח], ח) ל"ל בהגיגה, ט) [וע"ש תוס' שוכה יט: ד"ה טיט ותוס' זבחים כב. ד"ה למעוטי],

תורה אור השלם

1. וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַזָּב וְיָדָיו לֹא שָׁטַף בַּמָּיִם וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב:

ויקרא טו יא

גליון הש"ס

גמ' האכילו בשר חזיר. עיין ב"י י"ד סי' קח:

הגהות הב"ח

(ו) גמ' השתא כל גופו טובל כהן פניו ידיו: (ז) תוס' ד"ה תמי וכו' מוקי לה חזקיה וכו' וכני יוחנן דשרי הכא ס"ל כל' כתלת: (ג) ד"ה מים וכו' למי מקוה משלים למי כיוור ולכיביעית: (ד) ד"ה מצוה וכו' שאכלו היא עיקר:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' כי אתא רב דימי אמר מים הרחמונים. נ"ב עיין ב"י י"ד ס"ק קי"ו להי' רשאל רשע מו שעת השמד הי' והיו מחזיקים עצמם לגוים כפרסקיא דאל"כ הל אסור לעשות קמחה בדבר המקור מן התורה וכ"כ מהר"מ שיק ועיין מהרש"ל בלשון רש"י כד"ה המילו וכו' דמפרש בגמרנו וזה שלא כהרב"י:

מוסף רש"י

מים הראשונים האכילו בשר חזיר. פוגלא ישראל היה מוכר לישראל דבריס המוחרים ומתכילם, ומוכר לנכריס בשר חזיר מבושל, בא ישראל לפוגלא ולאכול שלא נטל ידיו כשהשכ לאכול ומצא לפניו בשר חזיר (יומא פג:). **מצוה ליחלק.** ולכרך כל אחד בפני עצמו, אין ברכת המוציא בין ברכת המזון (ברכות מה:).

שיטה מקובצת

ל) מצוה לשמוע דברי חכמים שתקנוה. נ"ב כאן רמזו מה שתירץ הרשב"א ז"ל בקושיא שיש כאן ע"ש: